

Dragica Babič, Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje

UVAJANJE KOMPETENCE UČENJE UČENJA V POUK ZGODOVINE

Na eni izmed študijskih skupin za zgodovino v gimnaziji sem se prvič srečala s problematiko učenja, ko je kolegica iz ene od šol predstavila grafični organizator ribja kost kot primer učenja teme Velika grška kolonizacija. Bila sem navdušena in tudi sama sem začela uvajati v pouk različne grafične organizatorje. Čez nekaj let so našo šolo povabili k sodelovanju v projektu Zavoda RS za šolstvo Uvajanje medpredmetne kompetence učenje učenja v pouk. Moja odločitev za sodelovanje v projektu je bila brez vseh pomislekov. »*To je to – naučiti dijake učiti se moj predmet,*« smo bile prepričane vse članice tima na naši šoli. Moj glavni razlog je bil ta, da večina dijakov v 1. letniku gimnazije nima usvojenih učinkovitih strategij učenja zgodovine. Težave nastopijo že pri učenju Prvih visokih kultur, saj se je treba naučiti kar nekaj držav, vladarjev, jih časovno in prostorsko umestiti ter vzročno-posledično razmišljati o zgodovinskem dogajanju. Zato sem se že več let spraševala, kako pomagati dijaku, da bodo učno bolj uspešni, da se ne bodo učili »na pamet«, ampak z razumevanjem in da ne bodo porabili ogromno časa za učenje ali pa celo obupali.

V projektu so me pritegnile predvsem bralne učne strategije in grafični organizatorji, saj je zgodovina po svoji naravi predmet, ki zahteva veliko študijskega branja in učenja z

razumevanjem in hkrati sposobnost organiziranja zapisa, ki je učinkovit in uporaben pri učenju.

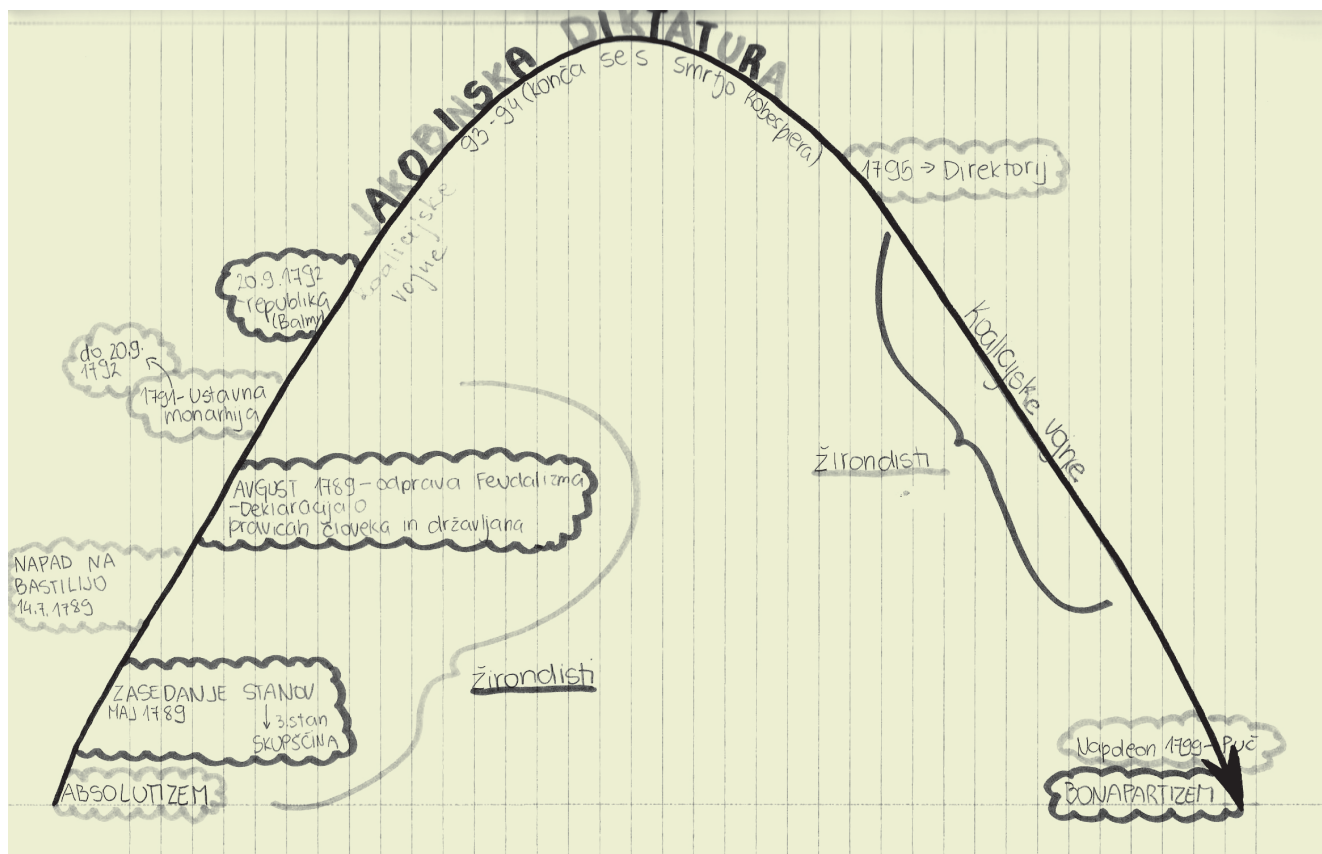
Učenje učenja sem začela uvajati zelo postopoma, začeli pa smo od znanega k neznanemu. Primerjalne matrike oz. tabele učitelji zgodovine pri pouku že vseskozi uporabljamo, zlasti pri utrjevanju znanja in ugotavljanju podobnosti in razlik. Novost, ki sem jo dodala pri primerjalni matriki, je, da dijaki tudi zapišejo ugotovitve primerjav, podobnosti in razlike. Kot primer navajam Spodnjo Panonijo.

Ponovitev in preverjanje učne enote Francoska meščanska revolucija smo v 3. letniku naredili v obliki parabole, kar je zlasti všeč dijaku, ki jih zanima matematika.

Hkrati sem začela v pouk postopoma uvajati različne bralne učne strategije. Za uvodno motivacijo se je kot najprimernejša izkazala strategija VŽN (Pečjak, Gradišar, 2012: 148). Dijaki v prvi stolpec zapišejo, kaj že vedo o snovi, v drugi stolpec, kaj bi želeli izvedeti, in v tretji stolpec, kaj so se naučili. To strategijo uporabljam tudi pri analizi in popravni pisnega preizkusa znanja. Pri tem dijaki v prvi stolpec zapišejo, kaj so imeli pravilno rešeno, v drugi stolpec napačne odgovore in v tretji stolpec pravilne rešitve njihovih napačnih odgovorov.

Vladar:	PRIBINA	KOCELJ
Čas vladanja:		
Status Sp. Panonije:		
Vera:		
Širjenje vere iz:		
Jezik obredov:		
Pisava:		
Iz zapisanih značilnosti navedi vsaj dve podobnosti in dve razliki o vladavini Pribine in Koclja:		
podobnost:	razlika:	
podobnost:	razlika:	

Slika 1: Primerjalna matrika Spodnja Panonija

Slika 2: Francoska meščanska revolucija, avtorica Maruša Kajzer, 3. letnik

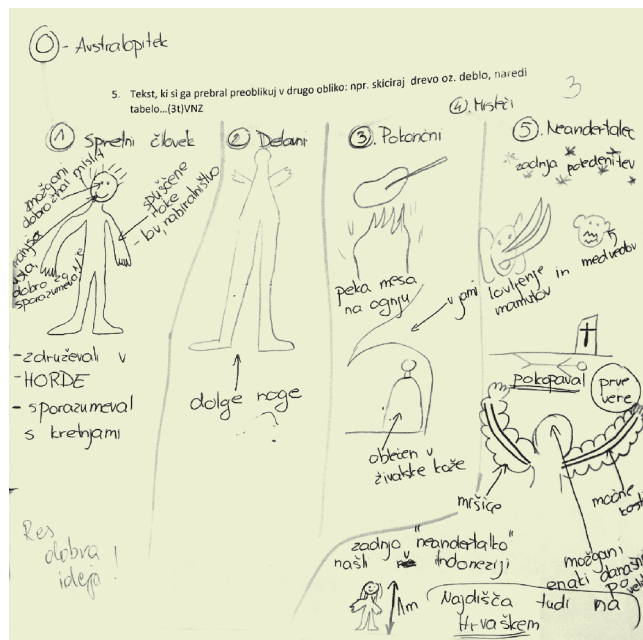
REFORMACIJA NA SLOVENSKEM - VŽEN		
VEK	ŽELIM IZVEDETI	NAUČILA SEH SE
1550 KATEKIZEM	- potek?	- smeri reformacije
IN ABEC.	- koliko ljudi jih je podpiralo	- potek razvoja luter. pri nas (zgo. dogstva, verski - posledice)
TRUBAR	- kaj se bilo najbolj stopnje	- cerkvena urednoga in w. pomen
J. DALMATIN (prev.)	- kaj se bilo najbolj aktivni	
A. BOHORE (Zincke)	- kateri duhovniki so podprli	
S. KREJL (Hrotop)	- ovire reform.	
- T. HREN (Hrotop)		

Maruša KAJZER, 2.b

Slika 3: Reformacija na Slovenskem, avtorica Maruša Kajzer, 3. letnik

Nekateri dijaki si učno snov laže predstavljajo in se vanjo vživljajo s pomočjo risanja¹. Dijaki si učno snov delno zapisujejo, delno rišejo. Pri tem je naloga učitelja, da presodi, katera učna snov je primerna za učenje z risanjem in katera ne. Največkrat pa dijaki, ki so močni na tem področju, začnejo risati sami od sebe in si tako dopolnjevati zapiske. Po navadi jih k temu spodbudi slika, fotografija ali video-odlomek, ki jim ga predvajam.

¹ Več o učenju z risanjem v članku Damjane Krivec Čarman: Razvijanje kompetence učenje učenja pri pouku zgodovine v: Vzgoja in izobraževanje, št. 6, 2012. Tematska številka Učenje učenja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Slika 4: Razvoj človeka, avtorica Metka Dolanc 1. letnik

V drugem letu projekta smo več ur namenili učinkovitemu branju učne snovi in izdelavi kakovostnih zapiskov

(Pečjak, Gradišar, 2012: 253-255). Dijake sem poskušala tudi spodbuditi k razmišljanju o svojem učenju s pomočjo različnih obrazcev za samovrednotenje znanja, največkrat pa s semaforjem, ki je najhitrejša oblika, ki dijaku pokaže, česa še ne zna. S tem sem poskušala odpraviti strah pred ocenjevanjem znanja, saj je dijakom rdeče obarvan semafor pokazal, katero učno snov še morajo utrditi pred ocenjevanjem znanja. Kot primer navajam Sparto. Dijaki so se jo morali učiti s pomočjo učbenika in Paukove strategije (Pečjak, Gradišar, 2012: 337-339). Analiza obrazca za samovrednotenje znanja je pokazala, da je večini uspelo le deloma usvojiti bistvo Paukove metode in da je za njih le deloma uporabna. Vsak dijak je pa v Paukovi metodi našel vsaj en del, ki ga bo uporabil pri samostojnem učenju – enim je vseč natančno študijsko branje, drugim podrobna izdelava zapiskov, spet tretjim pa le učenje s pomočjo ključnih besed oz. povzetka. Zelo zanimivi so se mi pa zdeli njihovi odgovori na vprašanja Kaj boš izboljšal in Kaj si spoznal o sebi in svojem delu, saj kažejo, da je večina dijakov do sebe in svojega dela zelo kritična.

SAMOVREDNOTENJE ZNANJA ZGODOVINE Z UPORABO SEMAFORJA²

Širša tema: Antična Grčija

Učna enota: Sparta

Znanje boš vrednotil/-a vsaj dvakrat: pred obravnavo učne snovi in po obravnavi. Preberi trditve, ki zajemajo določeno znanje, in vsako označi z ustrezno barvo:

- z zeleno barvo označi trditev, za katero si prepričan/-a, da jo razumeš in bi jo znal/-a svojemu sošolcu razložiti;
- z oranžno označi trditev, o kateri že nekaj veš, vendar še ne dovolj;
- z rdečo označi trditev, o kateri prvič slišiš in je ne razumeš.

Učni dosežki	Pred obravnavo	Po obravnavi
Na zemljevidu znam pokazati lego Sparte.		
Vem, kako je nastala polis Sparta.		
Natančno poznam ureditev spartanske družbe, kar pomeni da poznam značilnosti vseh družbenih slojev in jih med seboj ločim.		
Iz sheme Likurgove ustave znam razbrati model vladanja oz. politično ureditev.		

Model vladanja znam tudi utemeljiti z uporabo zgodovinske terminologije.		
Z argumenti znam dokazati, da je imela oligarhično ureditev.		
Razumem pomen spartanske vzgoje za obstoj Sparte.		
Vem, kaj je lakonski govor.		
Znam razložiti bojevanje v falangi.		

Ali si uspel/-a usvojiti in razumeti bistvo Paukove učne strategije?

Da Ne Deloma

Ali ocenjuješ, da je uporabna zate?

a) v celoti b) deloma c) ni uporabna

Kaj od predstavljenega boš uporabil/-a pri učenju s pomočjo učbenika?

a) natančno študijsko branje b) izdelavo podrobnih izpisov
c) učenje s pomočjo ključnih povzetka d) učenje s pomočjo besed

S čim si bil/-a zadovoljen/-na?

S študijskim branjem, z izpisovanjem podrobnosti, ključnih besed, z videzom lista, s tem, da so ključne besede res v pomoč pri učenju.

Kaj ti je posebno dobro uspelo?

Izpiski podrobnosti ...

Kaj bi lahko izboljšal/-a?

Hitrejša branje, lepši izpiski, boljši povzetek ...

Kaj si spoznal/-a o sebi in svojem delu?

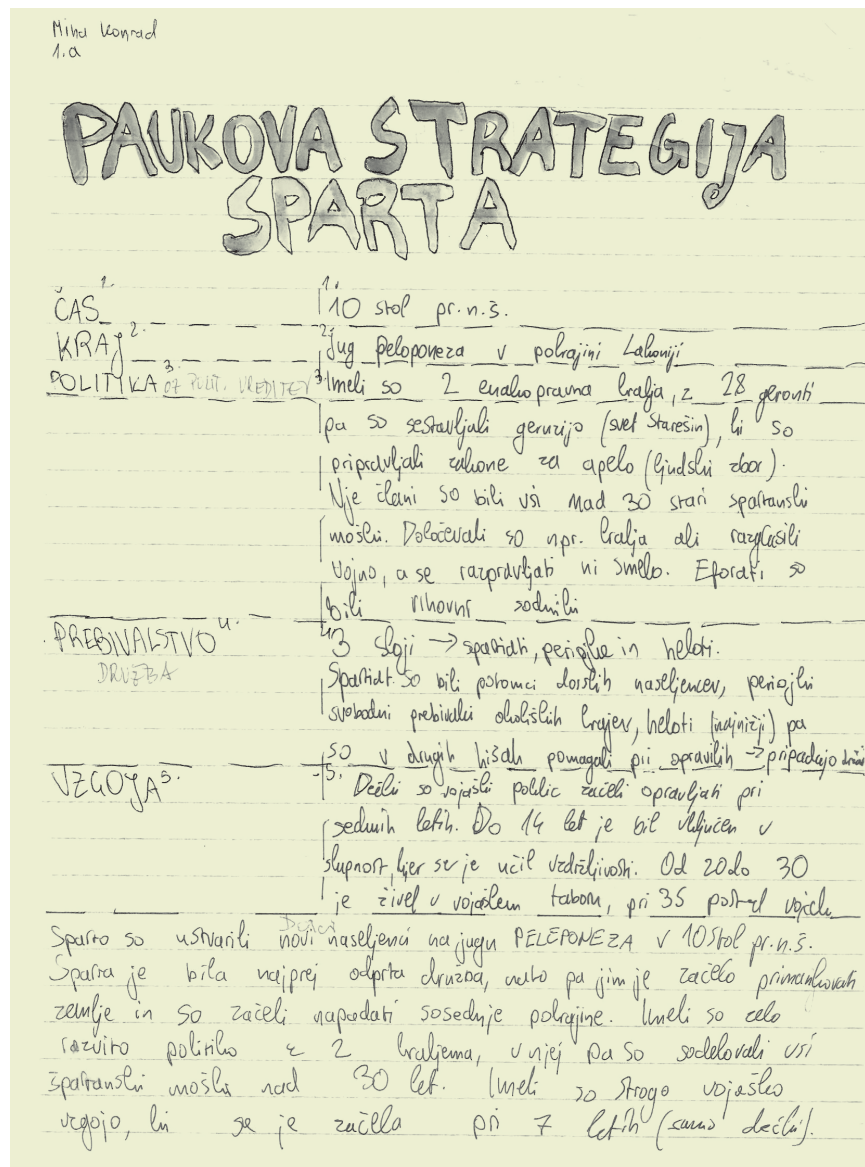
Ne znam ločiti pomembno od manj pomembnega, da ne delam dovolj, da sem len, da sem bolj slušni tip in rabim razlago, da moram zraven kaj narisati.

Kako boš dejavnosti zastavil/-a prihodnjič?

- Hitreje in bolj podrobno bom bral/-a.
- Naredil/-a bom krajši povzetek.
- Manj podrobnosti, saj se preveč ukvarjam s tem in mi jemlje dragoceni čas.

² Obrazci za (samo)refleksijo v: Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi – Zgodovina, 2015: 77

Pri učenju večjega obsega učne snovi in pri delu z obsežnejšimi zgodovinskimi viri dijakom svetujem uporabo ene izmed kompleksnih bralnih učnih strategij, po navadi Paukovo strategijo (Pečjak, Gradišar, 2012: 337-339). Dijaki v 1/3 razpredelnice zapišejo ključne besede (od 4 do 6) ali besedne zveze, v preostali 2/3 razpredelnice pa pomembne podrobnosti. Na dnu lista naredijo povzetek.

Slika 5: Sparta, avtor Miha Konrad

VIRI IN LITERATURA

Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi – Zgodovina. (2015). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/izzivi-razv-vred-znanja-gimn-zgodovina/> (dostopno 13. 12. 2016).

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

V tretjem letu projekta smo se ukvarjali predvsem s sprotnim spremljanjem znanja dijakov (Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi – Zgodovina, 2015: 65-68). Odločila sem se, da bom razvijala povratno informacijo, kar se je pokazalo za zelo spodbudno. Največkrat sem dajala sprotno ustno povratno informacijo, nekajkrat pa sem se odločila tudi za pisno obliko – dijak je poleg delovnega lista

dobil obrazec s kriteriji za spremljanje in vrednotenje znanja in se je lahko že samovrednotil, poleg tega pa je dobil tudi povratno informacijo sošolca in učiteljice. Prednosti sprotnega spremljanja znanja so v spodbujanju k usmerjenosti za učenje, globinsko učenje in manjša ranljivost dijakov ob neuspehu.

Ko se je šola vključila v projekt o uvajanju kompetence učenje učenja, sem v vsakem razredu, od štirih letnikov gimnazije poskušala vsaj 10 % učnih ur pouka zgodovine izvesti z različnimi strategijami učenja in v drugem letu projekta tudi po načelih sprotnega spremljanja znanja. V razredu (2. letnik) s katerim sem bila vključena v projekt, je takšnih ur več, saj je določanje ciljev oz. namenov učenja in dajanje povratne informacije učencem postalo že stalnica.

Veseli me, da sem v vseh letih sodelovanja v različnih projektih uspela preseči ustaljeni vzorec frontalnega poučevanja in da vse bolj postajam vodnica in mentorca dijakom, ki jih usmerja k učinkovitim strategijam učenja zgodovine. Predvsem me pa veseli, da dijaki pri pouku niso le poslušalci, spraševalci in zapisnikarji snovi, ampak ugotavljajo svoja močna in šibka področja pri predmetu zgodovina in slednja poskušajo odpraviti.

Vzgoja in izobraževanje, št. 6, 2012. Tematska številka Učenje učenja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/VIZ-6_2012/ (dostopno 27. 12. 2016).

Zgodovina v šoli, št. 1-2, 2013. Tematska številka Učenje učenja pri pouku zgodovine. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=sistory:ID35192> (dostopno 15. 12. 2016).